

*Н.Г. Маслак, канд. екон. наук, доц.,
ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ ЯК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Ефективний розвиток фінансової системи, зокрема фінансового посередництва, є суттєвим та значущим фактором економічного зростання країни. Особливої актуальності набуває підвищення ефективності банків як основних фінансових посередників в Україні, покликаних забезпечувати трансформацію заощаджень в інвестиції з найменшими трансакційними витратами. У даному випадку інтересам економіки відповідає не лише рентабельність банків (ефективність з мікроекономічної точки зору), але й якість виконання ними своїх основних функцій.

“Ефективність банків” як економічна категорія постійно знаходиться в розвитку, а її зміст змінюється та ускладнюється. Враховуючи багатоаспектність поняття “ефективність” в економічній літературі, можна узагальнити їх до двох основних визначень:

- як співвідношення витрат ресурсів і результатів, отриманих від їх використання (effectiveness);
- як соціально-економічна категорія, яка визначає вплив способів організації діяльності учасників на рівень досягнутих ними результатів, тобто відповідність отриманих результатів поставленим цілям (efficiency).

Оцінка ефективності будь-якої економічної системи являє собою комплексну задачу, і особливості проведення такої оцінки визначаються змістом, який вкладається в поняття ефективності банків. Мікроекономічний підхід щодо оцінки ефективності відображає інтереси і базується на розрахунку показників рентабельності. Макроекономічний підхід можна розглядати як з точки зору регулятора, так і з точки зору держави, а саме якості виконання банків функцій фінансового посередництва. Якщо для оцінки ефективності банку власниками, менеджерами, регулятором вже сформовані (та активно використовуються) методики та інструменти визначення ефективності, то з точки зору ефективності банків як фінансових посередників – спостерігається недостатня увага до даного питання.

У межах макроекономічного підходу ефективність банків можна визначити як здатність банків акумулювати фінансові ресурси в конкурентному середовищі та забезпечувати максимальну віддачу розміщених ресурсів з точки зору економічного зростання країни. Для моделювання основних функцій, які виконують банки як фінансові посередники, можливим є представлення банку як “чорної скриньки”, який має вхідні та вихідні параметри і виробничу функцію, яка максимізує випуск послуг при фіксованих значеннях витрат (тобто визначає ефективність його функціонування).

Ефективність банків у загальному значенні характеризує їх здатність своєчасного та стабільного створення грошових потоків. Вона також

здійснює вплив на фінансову позицію банку на ринку в короткостроковому та довгостроковому періодах:

- у короткостроковому періоді ефективність банків означає здатність адекватно управляти наявними ресурсами з метою максимізації прибутку. Зниження ефективності в умовах конкуренції призводить до втрати потенційного прибутку та зниження фінансової стійкості на ринку;
- у довгостроковому періоді ефективність банків означає здатність забезпечити трансформацію заощаджень економічних агентів в інвестиції з найменшими трансакційними витратами, що також впливає на конкурентні позиції банку на ринку.

Результати апробації моделі засвідчили, що середній рівень ефективності українських банків щодо процесів залучення ресурсів та їх найбільш ефективного розміщення за станом на 2008 рік становив 74 %. Отже, найменш ефективні банки характеризуються тим, що мають більш високі витрати стосовно поточного обсягу випуску послуг. Якщо б вони досягли повної ефективності, наприклад, у 2008 році, то для отримання того ж обсягу випуску послуг їм знадобилося лише б 74 % від поточного рівня витрат.